

Man skulle kunna likna konstnärens arbete med forskarens. Det rör sig om ett slags forskning i ett varseblivningens skymningsland mellan jaget och detet. Mellan intuition och kognition. Mellan dionysiskt och apolloniskt, mellan känsla och förnuft.

Gestaltningarna tar sig olika uttryck beroende på konstart och val av teknik. För den handarbetande bildkonstnären kan känslan eller tanken visualiseras genom färg, form och textur. För performanceartisten levandegörs den som processinriktade aktiviteter genom tiden i rummet. Ett slags färskvara som måste upplevas här och nu. Videoteknik kan konservera och mångfaldiga processerna för att senarelägga upplevelserna. Datorer kan animera gestaltningarna till aldrig tidigare skådade framställningar där tidsflöden, dramaturgi, klipptechnik i bild och ljud kan kombineras till allkonstverk som alltmer suddar ut gränserna mellan fakta och fiction.

Om man skulle dra en parallell till forskarsamhället och likna massmedieestetik vid en typ av tillämpad visuell forskning så skulle man kunna kalla en företeelse som måleri vid en slags grundforskning i färg, form, uttryck och perception. Konstnärerna, i sina laboratorier (ateljéer) fördjupar sig i bildgestaltningens problematik. De rön de gör där finner, i bästa fall och kanske så småningom, någon tillämpning inom till exempel design, arkitektur, film eller scenografi.

De här tankarna kommer för mig när jag just nu har tillfälle att se Jan Mankers retrospektiva utställning ”Tavlor på en utställning” på Konstens Hus i Luleå. Han visar bilder från början av sextioalet fram till i dag. Den undersökande hållningen som är ett genomgående drag i hela utställningen är på något sätt forskarens. Vi kan tydligt utläsa tidsandan i hans visuella kommentarer till företeelser i den samtid som bilderna uppstod i. Informalismens formexperiment i de tidiga sextioalet. Popkonsten under samma årtiondes slut som manifesteras i den seriella bilden ”Identiteter” eller lekfullheten i målningen ”Tubut”. Under sjuttioalet politiserades konsten. Inte så att Manker blev förenklat propagandistisk men man kan ana teman ur den politiska debatten. Leksaksframtoningen till trots så förs associationerna i målningen ”Tre män i en vagn” i riktning mot tidens förhärskande genre, arbetarbilder. Detta årtionde ägnade Manker åt att måla leksaker som fick bli metaforer för ämnen i tiden. En annan bild ”Ett barn är fött”, är en mekanistisk dystopi där formgjutna dockor med utbytbara delar stöps för att, får man förmoda, tjäna någons intressen. Det tidiga åttioalets bilder tycks dra mot konkretismen. Det var den tiden då poststrukturalister och semiotiker gjorde karriärer genom att ägna sig åt att reducera bildbetraktandet till en fråga om intellektuell teckentolkning. Mankers bilder under nittioalet leder mina tankar bakåt i tiden till tysk romantik och bilder av Caspar David Friedrich, med ruiner och byggnader som förlorar sig i ett ljusdunkel. Politiska kommentarer om ex.vis murens fall gestaltas som ett krossat äggskal med måhända det ideologiska innehållet rinnande nedför den stora duken.

Palestinafrågan illustreras som ett frimärke med text av poeten Freidrich Hölderlin ”Du går under i flammor”.

Manker blandar gärna in textfragment i sina bilder. Det kan ju vara ett sätt att styra associationerna men det är nog inte avsikten utan jag misstänker att det är av kärlek till teckenformerna – typografin. Grafiker har ofta ett speciellt förhållande till just den konstarten. Det skrivna lägger också till en annan läsart till bilden. Färg och form talar till en annan del av vår varseblivning än det abstrakta skrivna ordet som måste intellektuellt bearbetas innan det upplevs. I detta möts, det jag inledningsvis berörde, intuition med kognition.

”Tavlor på en utställning” är en intellektuell men mycket fantasifull och poetiskt laddad resa genom vår samtid.

Bertil Sundstedt